

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 29 december 2006

Mål nr

B 5150-04

I

KLAGANDE

KE

Ombud : Advokat LM

MOTPART

1. JJ

2. KK

3. XK

Ombud och målsägandebiträde för samtliga: Advokat MB

II

KLAGANDE

1. JJ

2. KK

3. XK

Ombud och målsägandebiträde för samtliga: Advokat MB

MOTPART

KE

Ombud: Advokat LM

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 18 november 2004 i mål B 5334-04

DOMSLUT

Högsta domstolen avvisar JJs, XKs och KKs överklaganden till den del de yrkade beloppen överstiger 55 000 kr.

Med ändring av hovrättens dom i skadeståndsdelen bestämmer Högsta domstolen det skadestånd som KE har att erlægga till envar av JJ, XK och KK till tjugofemtusen (25 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 30 oktober 2003 till dess att betalning sker.

För biträde åt JJ, XK och KK i Högsta domstolen tillerkänns MB ersättning av allmänna medel med tiotusentvåhundranittio (10 290) kr avseende arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 2 058 kr.

För biträde i Högsta domstolen åt KE tillerkänns LM ersättning av allmänna medel med – utöver tidigare beslutad ersättning – tvåtusenfemhundra (2 500) kr avseende arbete. Denna kostnad skall stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 500 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Sedan såväl KE som JJ, XK och KK överklagat hovrättens dom har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd beträffande frågan om skadestånd men inte funnit skäl att meddela prövningstillstånd beträffande målet i övrigt. Hovrättens dom står därmed fast i dessa delar.

JJ, XK och KK har yrkat att Högsta domstolen skall förplikta KE att till var och en av dem utge 80 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 30 oktober 2003 till dess betalning sker.

KE har yrkat att Högsta domstolen sätter ned de belopp som hovrätten förpliktat honom att utge i skadestånd.

KE har yrkat att Högsta domstolen avvisar målsägandenas yrkanden till de delar de överstiger 55 000 kr.

DOMSKÄL

Genom hovrättens dom, som i denna del har vunnit laga kraft, har KE dömts för vållande till annans död, grovt brott, grov vårdslöshet i trafik och grovt rattfylleri. Vid tillfället sammanstötte den personbil som KE färdades i med en personbil som fördes av JK. Till följd av kollisionen miste JK livet. Hon var havande i tjugonde veckan och även det ofödda barnet avled.

Hovrätten har förpliktat KE att betala skadestånd med 40 000 kr till var och en av JJ, XK och KK, vilka var JKs sambo respektive föräldrar, för personskada i form av psykiska besvär som de åsamkats till följd av dödsfallet. KE har i Högsta domstolen inte ifrågasatt att han är skyldig att betala skadestånd för sveda och värk i form av psykiskt lidande. Målet här gäller i första hand skadeståndens storlek.

Vid tingsrätten yrkade JJ, XK och KK att skadeståndets belopp skulle bestämmas till 55 000 kr för vardera och i hovrätten yrkade de att de skulle tillerkännas skadestånd fullt ut i enlighet med sina yrkanden vid tingsrätten. Av 13 kap. 3 § rättegångsbalken följer att de inte nu får yrka ett högre belopp. Deras talan i Högsta domstolen skall därför avvisas till den del de yrkade beloppen överstiger 55 000 kr.

Enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 skadeståndslagen skall, om personskada lett till döden, ersättning betalas för personskada som till följd av dödsfallet åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära. Begreppet personskada definieras inte i skadeståndslagen, men det har berörts i lagens förarbeten (se senast prop. 2000/01:68 s. 17 f.). Till personskada räknas såväl fysiska som

psykiska defekttillstånd. För att psykiska besvär skall anses som personskada krävs att en medicinskt påvisbar effekt föreligger. Skadestånd till den som har tillfogats personskada omfattar enligt 5 kap. 1 § första stycket skadeståndslagen – förutom kostnader och inkomstförlust – fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte eller annat stadigvarande men) samt särskilda olägenheter till följd av skadan.

Sveda och värk avser lidande under akut sjuktid efter skadefallet, dvs. till dess att skadan läks eller ett varaktigt invaliditetstillstånd inträder. Ersättningen för sveda och värk bestäms i regel schablonmässigt med ledning av hjälptabeller som har utformats av Trafikskadenämnden. Högsta domstolen har i ett flertal fall godtagit denna praxis (se t.ex. NJA 2004 s. 26, jfr prop. 2000/01:68 s. 19 och 24 f.). Enligt tabellerna bestäms ersättningen med utgångspunkt i ett grundbelopp per månad, vilket varierar med hänsyn till vårdformen, skadans art och vårdtidens längd.

Som huvudregel gäller att det ankommer på den som kräver ersättning att bevisa såväl skadan som den därav orsakade förlustens storlek. Lagstiftaren har emellertid – i linje med tidigare rättspraxis – förordat en särskild bevislättning i fråga om ersättning för psykiska besvär till följd av en nära anhörigs död. När det inte är aktuellt att ersätta andra skadeföljder än sveda och värk samt smärre belopp avseende kostnader och inkomstförlust bör man utan närmare utredning kunna utgå från att dessa besvär innebär en personskada. (Se prop. 2000/01:68 s. 71; jfr NJA 2000 s. 521.)

Vad som kan ersättas enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 skadeståndslagen är – som Högsta domstolen fastslog i rättsfallet NJA 2004 s. 26 – psykiska

besvär som går utöver sådana känslor av sorg och saknad som ett dödsfall brukar medföra för nära anhöriga. Med Trafikskade nämndens hjälptabeller som utgångspunkt konstaterade domstolen vidare att det inte fanns underlag för att anta att de psykiska besvär, utöver sorg och saknad, som kunde uppkomma till följd av ett skadeståndsgrundande dödsfall i allmänhet var av en sådan omfattning och karaktär att det kunde motivera en högre schablonmässig ersättning än den som angavs i tabellen, nämligen 25 000 kr för år 2002. Detta belopp utgick från en akut sjuktid på ett år med annan vård än sjukhusvård. Enligt domstolen fanns det dock anledning att tillämpa olika schabloner beroende på omständigheterna i det särskilda fallet. Sålunda uttalade domstolen att det låg i sakens natur att gärningens beskaffenhet kunde vara av betydelse för skadans intensitet. Det fick enligt domstolen anses rimligt vid uppsåtligt dödande att ett schablonbelopp lades på en dubbelt så hög nivå som vid oaktsamhetsbrott.

Beviskravet på den skadelidande har alltså mildrats även när det gäller förlustens storlek. Utan att behöva förebringa någon utredning om skadans omfattning har den skadelidande rätt till ersättning för sveda och värk motsvarande ett års akuttid med annan vård än sjukhusvård eller, vid uppsåtligt dödande, ett dubbelt så högt belopp. Ingenting hindrar dock att den som visar att han har lidit en mer omfattande skada tillerkänns högre ersättning än vad som följer av dessa schabloner.

Ett syfte med schablonerna för ersättning för sveda och värk till följd av en nära anhörigs död är att rättstillämpningen skall förenklas. Detta syfte skulle motverkas, om många olika schabloner skulle gälla vid sidan av varandra beroende på förhållandena i olika fall. Det bör också hållas i minnet att det är fråga om ersättning för personskada; lagstiftaren har nämligen avvisat

tanken på att i detta sammanhang införa en särskild ersättning för ”sorg och saknad” eller för kränkning (se prop. 2000/01:68 s. 37). Skilda schabloner måste kunna motiveras utifrån generella antaganden om hur olika förhållanden inverkar på de psykiska besvärens karaktär och omfattning. Som framgår av NJA 2004 s. 26 behövs olika schabloner, men antalet bör vara begränsat och förhållandena i de enskilda fallen bör föranleda avsteg från en tillämplig schablon endast om närmare utredning motiverar det.

I detta mål aktualiseras bedömningen av situationer då dödsfallet orsakats av sådan grov vårdslöshet från skadevållarens sida som ligger mycket nära ett uppsåtligt handlande (jfr NJA 1996 s. 377). Med samma betraktelsesätt som det som ligger till grund för ställningstagandet i rättsfallet NJA 2004 s. 26 finns det anledning att anta att psykiska besvär vållade genom en sådan handling i allmänhet blir allvarligare än när skadevållaren endast varit oaktsam eller svarar för skadan på annan grund. Det förut angivna intresset av att begränsa antalet schabloner talar för att samma ersättningsnivå bör gälla för sådana fall som för dem där skadevållaren gjort sig skyldig till ett uppsåtligt handlande.

JJ, XK eller KK har ytterligare hävdade att ersättningen i deras fall skall vara större än annars, eftersom JK var gravid i framskridet stadium och de därför mist två anhöriga. JJ har åberopat att det väntade barnet skulle bli hans första barn, XK och KK att det skulle bli deras första barnbarn. Hur hårt de anhöriga än drabbas i ett fall av detta slag är det berörda förhållandet emellertid inte av sådant slag att det lämpar sig som grundval för en särskild schabloniserad ersättning. Inte heller finns det någon utredning som visar under hur lång tid dödsfallet har orsakat de anhöriga psykiska besvär av ersättningsbart slag.

JJ, XK och KK är alltså berättigade till ersättning för sve da och värk med 50 000 kr var. Var och en av dem har fått trafikskadeersättning med 25 000 kr, ett belopp som är avsett att täcka samma ersättningsanspråk som det som det är fråga om i målet och följaktligen skall avräknas. KE skall således erlägga ytterligare ersättning med 25 000 till envar av de skadeståndsberättigade.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Lennander, Blomstrand (referent), Pripp och Håstad (skiljaktig)
Föredragande revisionssekreterare: Thornefors

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till
PROTOKOLL
datumMål nr
B 5150-04

Justitierådet Håstad är skiljaktig avseende det stycke som börjar med orden ”I detta mål” och anför:

”I detta mål aktualiseras bedömningen av situationer där dödsfallet orsakats av grov vårdslöshet. Eftersom det kan uteslutas att inträffandet av en personskada och särskilt ett dödsfall skulle ha varit likgiltigt för en rattfyllerist när han körde, har gärningen – liksom i rättsfallet NJA 1996 s. 377 – en helt annan karaktär än ett uppsåtligt dödande. Det får också antas att nära anhöriga ofta drabbas av ett särskilt intensivt lidande när någon uppsåtligen bragts om livet. De grovt vårdslösa fall som skulle kunna jämföras med uppsåtligt dödande är uppsåtlig misshandel som leder till döden. När det gäller grovt vårdslöst dödande utan inslag av uppsåt till personskada står valet mellan att tillämpa grundschablonen och att införa en mellannivå på 35 000 eller 40 000 kr. För grundnivån talar att redan den motsvarar en akut sjuktid på ett år. För en mellannivå talar att Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2004 s. 26 har räknat med införandet av olika schabloner och att de psykiska besvären kan förmodas i allmänhet vara större när grunden för skadeståndsansvaret är grov vårdslöshet än när grunden är vanlig vårdslöshet eller när ansvaret är strikt. Enligt min mening bör skadeståndet till var och en av de nära anhöriga, som hovrätten ansett, bestämmas till 40 000 kr. Efter avräkning mot uppbyggnaden trafikskadeersättning skall de alltså tillerkännas 15 000 kr vardera.”